

Ο.Λ.Μ.Ε.

Ερμού & Κορνάρου 2
ΤΗΛ: 210 32 30 073 – 32 21 255
FAX: 210 32 27 382
www.olme.gr
e-mail: olme@otenet.gr

Αθήνα, 3/3/08
Α.Π.: 656

ΠΡΟΣ:

- τον Υπουργό Εθν. Παιδείας και
Θρησκευμάτων
κ. Ευρ. Στυλιανίδη
  - τον Υφυπουργό Εθν. Παιδείας και Θρη-
σκευμάτων
κ. Ανδρ. Λυκουρέντζο
- ### **ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:**
- Γεν. Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ
κ. Δημ. Πλατή
  - Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής ΥΠΠΕΘ

Θέμα: Θέσεις και προτάσεις της ΟΛΜΕ για την ειδική εκπαίδευση και αγωγή

Α. Εκτιμήσεις - θέσεις

Η διαβούλευση για θεσμοθέτηση πολιτικής για την ειδική αγωγή αλλά και την εκπαίδευση γενικότερα προϋποθέτει μια πολυδιάστατη και επιστημονικά τεκμηριωμένη κατανόηση του όλου προβλήματος των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ο πολιτικός σχεδιασμός και σχετικός προγραμματισμός πρέπει να βασίζονται:

α) στην αντικειμενική και συνολική καταγραφή των ΑμΕΑ και των περιπτώσεών τους, όσο γίνεται νωρίτερα,

β) στη μελέτη και έρευνα των αναγκών κατά ιδιαιτερότητα και

γ) στην εκτίμηση των αποτελεσμάτων της μέχρι σήμερα εκπαιδευτικής πολιτικής στον τομέα αυτό, σε άμεση συνάρτηση με την κοινωνική και κρατική μέριμνα και φροντίδα.

Στην εποχή μας, όλα τα άτομα διαφέρουν μεταξύ τους, αλλά σε όλα πρέπει να παρέχονται επιπλέον ευκαιρίες να ζήσουν ολοκληρωμένα, με τον τρόπο που το καθένα επιλέγει και στο βαθμό που οι σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες απαιτούν και προσδιορίζουν. Η πραγμάτωση αυτού του στόχου προϋποθέτει και συνεπάγεται ισότιμη πρόσβαση για όλα τα παιδιά και τους νέους στην κατάλληλη εκπαίδευση και στην πλήρη και σταθερή απασχόληση που ταιριάζει στις ικανότητές τους.

Οι ειδικές ανάγκες παλαιότερα θεωρούνταν κατά βάση προσωπικό πρόβλημα των ατόμων. Σήμερα συνειδητοποιούμε ολοένα και περισσότερο ότι οι ειδικές ανάγκες προκύπτουν όχι απλώς ως αποτέλεσμα των μειονεξιών του ατόμου, αλλά επειδή το κοινωνικό σύστημα και οι θεσμοί του δε λαμβάνουν υπόψη τις πραγματικές ανάγκες και δυσκολίες των ατόμων αυτών.

Ωστόσο, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνεται αποδεκτό στις μέρες μας ότι το ένα δέκατο (1/10) των ευρωπαίων πολιτών είναι άτομα με ειδικές ανάγκες, ενώ η UNESCO και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) υπολογίζει το ποσοστό αυτό στο 15%. Συνεπώς, η Ειδική Αγωγή αφορά ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, για το οποίο πρέπει να λαμβάνονται συγκεκριμένα μέτρα. Τα μέτρα αυτά δεν πρέπει να αφορούν μόνο ορισμένους τομείς

της ζωής και της κοινωνικής δραστηριότητάς τους, γιατί τότε η αποτελεσματικότητά τους περιορίζεται στο ελάχιστο. Για παράδειγμα, η απουσία συγκοινωνιακής υποδομής, που θα επιτρέψει τη μετακίνησή των ΑμΕΑ, μπορεί να αχρηστεύσει ακόμα και την παροχή μιας καλά οργανωμένης εκπαίδευσης.

Η κύρια στόχευση κάθε πολιτικής στον τομέα της Ειδικής Αγωγής πρέπει να διαπνέεται από μια βασική αρχή, - το δικαίωμα για πλήρη ένταξη στο καθημερινό κοινωνικό και εργασιακό γίγνεσθαι, κάτι που προϋποθέτει το δικαίωμα πλήρους πρόσβασης σε καλά οργανωμένο εκπαιδευτικό σύστημα. Τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά δεν πρέπει να προβάλλονται ως εμπόδιο για την ένταξή τους, αλλά να δίνεται έμφαση στις ικανότητές τους και στον τρόπο με τον οποίο αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναπτυχθούν στο έπακρο. Αυτό σημαίνει παροχή κατάλληλης φροντίδας, που θα προσαρμόζεται συνεχώς, με βάση τις εκάστοτε εξελίξεις.

Η πολιτική της ένταξης των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι κάτι πολύ πιο σύνθετο από την απλή εγγραφή τους σε ένα κοινό σχολείο. Στην ουσία, αφορά τόσο τα άτομα που εντάσσονται όσο και το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα, που πρέπει να αλλάξει για να προσαρμοστεί αποτελεσματικά σ' αυτό το ρόλο. Αν δε λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα από την πολιτεία και, δευτερευόντως, από τους άλλους εμπλεκόμενους δημόσιους φορείς, η απλή ένταξη και εγγραφή στο κοινό σχολείο είναι ατελέσφορη και μπορεί να αποβεί αρνητική εμπειρία τόσο για τα εντασσόμενα άτομα όσο και για τους λοιπούς μαθητές των κοινών σχολείων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) προτείνει στο όνομα της αποϊδρυματοποίησης την πολιτική της ένταξης στα κοινά σχολεία κυρίως για τους παρακάτω λόγους:

α) επειδή η ειδική εκπαίδευση έχει τεράστιο κόστος, η πολιτική της ένταξης στα κοινά σχολεία εξυπηρετεί το μηδενικό κόστος για την Ειδική Αγωγή,

β) υιοθετεί μεν τη λογική της ένταξης των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες στα κοινά σχολεία αλλά την αντιλαμβάνεται με όρους κόστους – οφέλους, προσβλέποντας στα οικονομικά οφέλη που αναμένεται να προκύψουν από την ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και τη μείωση του κόστους των κοινωνικών παροχών

γ) ανοίγει διάπλατα τις πόρτες στην ιδιωτικοποίηση και στην κερδοσκοπία στον ευαίσθητο αυτό τομέα.

ΚΥΡΙΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

Οι κύριοι άξονες μιας ουσιαστικής αλλαγής στην Ειδική Αγωγή πρέπει να είναι:

- 1. Θέσπιση υποχρεωτικής εκπαίδευσης για τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.**
- 2. Γενναία οικονομική υποστήριξη της Ειδικής Αγωγής.**
- 3. Δημόσια, δωρεάν και υποχρεωτική εκπαίδευση με αποκλειστικό φορέα ειδικής αγωγής το Υπουργείο Παιδείας.**
- 4. Εκπαιδευτικός και υποστηρικτικός ο ρόλος των ΚΔΑΥ.**
- 5. Η Ειδική Αγωγή πρέπει να στηρίζεται στη φιλοσοφία της ένταξης των ΑμΕΑ στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα και στη διεπιστημονική προσέγγιση, καθώς και στην ολόπλευρη υποστήριξη τους.**

Β) Η κατάσταση στη χώρα μας

Πιο συγκεκριμένα, στη χώρα μας, από τις διακόσιες χιλιάδες (200.000) ΑμΕΑ (επίσημη καταγραφή του 2004 – ΥΠΕΠΘ και ΕΣΥΕΑ), μόνο 18.500, δηλαδή το 9% επί του συνόλου, βρίσκονται σε εκπαιδευτική διαδικασία αμφίβολης ποιότητας και προβληματικής ένταξης. Βέβαια, ο συνολικός αριθμός των ΑμΕΑ είναι πολύ μεγαλύτερος, γιατί δεν είναι εύκολη η καταγραφή τους. Ταυτόχρονα η συντριπτική πλειονότητα των ενταγμένων σε «εκπαιδευτικές» διαδικασίες ΑμΕΑ (περίπου 11.000 στα 18.500) βρίσκεται στην πρωτοβάθμια

Ειδική Αγωγή, ενώ ένας ελάχιστος αριθμός (περίπου 1,5% στο σύνολο τους) παρακολουθεί διάφορες μορφές δευτεροβάθμιας ειδικής εκπαίδευσης, γενικής ή επαγγελματικής. Σήμερα ο υπολογισμός του αριθμού των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες γίνεται «κατ' εκτίμηση» και σύμφωνα «με τα διεθνή δεδομένα». Ως πιο πιθανό ποσοστό θεωρείται αυτό του 10% του μαθητικού πληθυσμού. Έτσι, με βάση τα παραπάνω, μόνο στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση έχουν ανάγκη Ειδικής Αγωγής περίπου 100.000 μαθητές, ενώ μαθησιακές δυσκολίες αντιμετωπίζουν περισσότεροι από 180.000 μαθητές. Στη Δευτεροβάθμια ειδικότερα τα πράγματα είναι πολύ χειρότερα από την Πρωτοβάθμια, αφού τα ειδικά σχολεία είναι σχεδόν ανύπαρκτα, ενώ τα τμήματα ένταξης ή τα ειδικά εργαστήρια είναι ελάχιστα και υπολειτουργούν με ανεπαρκέστες υποδομές και χωρίς το αναγκαίο προσωπικό. Η ερώτηση «πού βρίσκονται οι υπόλοιποι» είναι εύκολο να απαντηθεί: είτε «σπρώχνουν τον καιρό τους» σε κάποια τάξη του κοινού Σχολείου ή βρίσκονται στο σπίτι τους. Η Ειδική Αγωγή αποτελεί ήδη προνομιακό πεδίο κερδοσκοπίας και εκμετάλλευσης από τους ιδιώτες και γενικότερα «φιλόανθρωπους» φορείς. Το σχέδιο νόμου, για παράδειγμα, αγνοεί επιδεικτικά το νόμο «περί εμπορικών εταιριών» (ανώνυμων, αστικών μη κερδοσκοπικών), που άνοιξε διάπλατα το δρόμο για την ιδιωτικοποίηση της Ειδικής Αγωγής και, κατά συνέπεια, για τον αποκλεισμό των φτωχών ΑμΕΑ. Είναι γνωστό πως ιδιωτικά κατά την ουσία ιδρύματα, που λειτουργούν κυρίως στο Λεκανοπέδιο της Αττικής, είναι προσιτά σε ελάχιστα άτομα και κοστίζουν πανάκριβα. Ταυτόχρονα, η τύχη διαφόρων ομάδων με βαρύτερες αναπηρίες (π.χ., πολυανάπηρων, τυφλών) επαφίεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία συλλόγων γονέων και κηδεμόνων, φιλανθρωπικών οργανώσεων κ.λπ., ενώ οι υπάρχουσες κρατικές δομές οδηγούνται σε μααρασμό και εκποίηση (ΚΕΑΤ, Ήλιος).

Κατά τη γνώμη μας, ο νόμος πρέπει να ορίζει ρητά ότι η Ειδική Αγωγή είναι αποκλειστική ευθύνη του κράτους και παρέχεται **δημόσια και δωρεάν**, και να προβλέπει την κατάργηση της ιδιωτικής Ειδικής Αγωγής κάθε μορφής και των νόμων που την προωθούν. Απ' ό,τι διαφαίνεται, και αυτό το κείμενο διαβούλευσης, όπως και οι ήδη ισχύοντες νόμοι, συντηρούν το υπάρχον ανεπαρκές και προβληματικό σύστημα Ειδικής Αγωγής και εκπαίδευσης με κάποιες μικροπροσθήκες και εν τέλει διαχειρίζονται, διαιώνίζουν και επιδεινώνουν τη μορφωτική θέση των ΑμΕΑ και διογκώνουν το δράμα της εκπαιδευτικής, εργασιακής και κοινωνικής περιθωριοποίησης των ανθρώπων αυτών.

Σε γενικές γραμμές το σχέδιο είναι παραπλανητικό και μέσα από ασάφειες, αντιφάσεις και γενικολογίες αφήνει τα περισσότερα ζητήματα να ρυθμιστούν με προεδρικά διατάγματα. Κινείται στο γράμμα και στο πνεύμα των προηγούμενων αναχρονιστικών νόμων (2817/2000, 3194/2003), ενώ ταυτόχρονα ολοκληρώνει τις ανατροπές στις εργασιακές σχέσεις των εκπαιδευτικών και του προσωπικού.

Γ. Ειδικά για το σχέδιο Νόμου

Στο **Άρθρο 1, παρ. 1**, διατυπώνεται ένας ορισμός για την ειδική αγωγή, ο οποίος σκόπιμα αποφεύγει να τονίσει όπως θα έπρεπε ότι **κυρίαρχος στόχος της ειδικής εκπαίδευσης - αγωγής είναι η μόρφωση, η κοινωνική - εργασιακή ένταξη και αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.**

Στο **Άρθρο 3, η παρ. 4** αναφέρεται σε «*άτομα με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες*» (μετανάστες, μουσουλμάνους, Αθίγγανους, Πομάκους κ.λπ.) «*...όπως και κάποια παιδιά που προσδιορίζονται από το οικογενειακό, σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον*» και τα οποία εξαιρούνται από τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Όλες αυτές οι περιπτώσεις παραπέμπονται μόνο σε μορφές αντισταθμιστικής αγωγής (ενισχυτική διδασκαλία, φροντιστηριακά τμήματα, τάξεις υποδοχής, τμήματα ένταξης, πρόσθετη διδακτική στήριξη), οι οποίες συνήθως υπολειτουργούν. Θεωρούμε ότι απαιτείται ξεχωριστή νομοθετική ρύθμιση για ένα ειδικό, συγκροτημένο πρόγραμμα με εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας για τα παιδιά αυτών των ομάδων που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη καθώς και ειδικό πρόγραμμα διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας και του πολι-

ειδικό πρόγραμμα διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας και του πολιτισμού τους – για όλα τα παιδιά αυτών των κοινωνικών ομάδων-, ενταγμένο ισότιμα στο συνολικό σχολικό πρόγραμμα, ώστε αυτά τα παιδιά να μη βρεθούν εκτός εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Κεφ. Β΄, Άρθρο 4, παρ. α, β, γ. Αναφέρονται αποκλειστικά στην οργάνωση, λειτουργία και στελέχωση των ΚΔΑΥ και άλλων υπηρεσιών διάγνωσης του ΥΠΕΠΘ και του Υπουργείου Υγείας. Προγραμματίζεται μια μικρή αύξηση του αριθμού τους και του προσωπικού τους, ενώ ταυτόχρονα πολλαπλασιάζονται σε υπέρμετρο βαθμό οι αρμοδιότητες που τους ανατίθενται (διαπίστωση του βαθμού δυσκολιών των ατόμων, εισηγήσεις για εγγραφή-κατάταξη-φοίτηση, αξιολόγηση της εκπαιδευτικής πορείας, κατάρτιση προγραμμάτων ψυχοπαιδαγωγικής και διδακτικής υποστήριξης, καθορισμός εκπαιδευτικών βοηθημάτων, γραπτές & προφορικές δοκιμασίες, διδακτική υποστήριξη, τεχνικά όργανα των σχολείων, κ.λπ). Σχετικά με την λειτουργία των Κέντρων Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης επισημαίνουμε ότι:

- α) Στα ΚΔΑΥ παρατηρείται όγκος αιτήσεων, διαγνωστικών εργασιών κ.ά. που δεν διεκπεραιώνονται. Έτσι, αυτή η αμελητέα αύξηση του αριθμού τους δεν συνεπάγεται καμία βελτίωση του εκπαιδευτικού ή ειδικού έργου τους, αφού τα ΚΔΑΥ φορτώνονται με αρμοδιότητες που είναι αδύνατον να αναλάβουν, επειδή εξακολουθούν να είναι μηχανισμοί διοικητικοί-γραφειοκρατικοί και όχι παιδαγωγικοί. Εξάλλου, το προβλεπόμενο από το νόμο εκπαιδευτικό προσωπικό είναι ανεπαρκέστατο για να στηρίζει τα χιλιάδες άτομα που απευθύνονται σε αυτά. Π.χ., στα πιο πολλά ΚΔΑΥ σε πρωτεύουσες νομών της χώρας υπάρχει ένας (1) δάσκαλος που μαζί με συναδέλφους του του ΕΕΠ (Ειδικού Εκπαιδευτικού Προγράμματος) πρέπει να ασχοληθούν με τη διάγνωση – αξιολόγηση – υποστήριξη - συνδρομή εκατοντάδων μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΠΕ).
- β) Μέχρι τώρα ελάχιστα χρήματα δίνονται στα ΚΔΑΥ για τις ανάγκες τους, το έργο τους περιορίζεται μόνο στη διάγνωση, που και πρόχειρη είναι και δεν γίνεται έγκαιρα, με αποτέλεσμα την υπολειτουργία τους και την ταλαιπωρία όλων αυτών που απευθύνονται σ' αυτά. Αλλά το πιο σημαντικό είναι πως, όσο ακολουθείται η πολιτική των περικοπών στις κοινωνικές δαπάνες, στο πλαίσιο της ανταγωνιστικότητας και των στόχων της Λισσαβόνας, είναι αδύνατο να διατεθούν τα απαιτούμενα κονδύλια για τη λειτουργία των ΚΔΑΥ και την εκπαιδευτική τους υποστήριξη. Η ειδική αγωγή έχει μεγάλο κόστος, γι' αυτό και το ... λιγότερο ή μεγαλύτερο κράτος αδιαφορούσε και αδιαφορεί γι' αυτήν.
- γ) Πολύ σημαντικό ζήτημα θεωρούμε τη θεσμική ενίσχυση του εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα των ΚΔΑΥ

Άρθρο 5, παρ. 1 & 2: Φαίνεται να υλοποιείται η απαίτηση των ΑμΕΑ, να είναι το ΥΠΕΠΘ ο μοναδικός φορέας της ειδικής αγωγής. Όμως στην παρ. 1 ορίζεται ότι «η εκπαίδευση και αγωγή των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται δωρεάν από το κράτος». Η διατύπωση αυτή δεν επηρεάζει την παράλληλη λειτουργία της ιδιωτικής ειδικής εκπαίδευσης από τους κάθε είδους φορείς και ιδρύματα (εκκλησίες, ιδιωτικούς σταθμούς κ.ά.) γι' αυτό και πρέπει να επαναδιατυπωθεί: «**Παρέχεται δωρεάν και αποκλειστικά από το κράτος**», για να μην υπάρχει έντονη ταξική διάκριση και στην ειδική αγωγή και για να μην μπορούν οι διάφοροι εκμεταλλευτές του ανθρώπινου πόνου να παίζουν με την αγωνία των ΑμΕΑ και των οικογενειών τους.

Στην **παρ. 3 του ίδιου άρθρου** ορίζονται ως ηλικιακά όρια της υποχρεωτικής φοίτησης το 6^ο μέχρι και το 16^ο - 18ο έτος, όπως και στη γενική εκπαίδευση. Για λόγους εξόφθαλμα παιδαγωγικούς και ειδικούς το όριο αυτό δεν μπορεί να ισχύσει στα ΑμΕΑ και αποκλείει όλους εκείνους που δεν έχουν έγκαιρα ενημερωθεί και άλλους που εμφανίζουν αδυναμίες

ανταπόκρισης, με αποτέλεσμα οι πιο πολλοί να μην μπορούν να ολοκληρώσουν και αυτή την ατελέστατη παρεχόμενη ειδική εκπαίδευση και αγωγή, που έχει αυξημένες ανάγκες φοίτησης και φροντίδας. Η υποχρεωτικότητα χωρίς γενναία κρατική χρηματοδότηση, μελέτη των περιπτώσεων και αντίστοιχα μέτρα μέριμνας, εξοπλισμού και υποδομής, οδηγεί στο χάος.

Στο **άρθρο 6**, πάλι, στην **παρ. 1**, ορίζεται ότι αυτοτελείς σχολικές μονάδες Ειδικής Αγωγής για άτομα (μόνο) με κινητικές αναπηρίες και προβλήματα ακοής είναι: α) Τα νηπιαγωγεία και δημοτικά ειδικής αγωγής, τα γυμνάσια και τα ενιαία λύκεια. Από αυτά αποκλείονται οι τυφλοί και τα άτομα με δυσκολίες στην όραση (οι οποίοι παραπέμπονται στα γενικά σχολεία από την ισχύουσα νομοθεσία) και δεν προβλέπεται κάτι άλλο άμεσα γι' αυτούς, παρά στο αόριστο μέλλον ... *«δύνανται να ιδρυθούν γυμνάσια και λύκεια για μαθητές με προβλήματα όρασης εφόσον οι ανάγκες το απαιτούν»!*

Στην ίδια παράγραφο καταργούνται τα ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής α' και β' κύκλου και αντικαθίστανται από σχολεία γυμνασιακής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, σε δύο (2) κύκλους, με εννέα (9) έτη φοίτησης. Αυτά τα σχολεία σηματοδοτούν την περιπλάνηση των πιο ανίσχυρων ΑμΕΑ σε χώρους δήθεν ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και πρόχειρης έως ανύπαρκτης κατάρτισης. Παράλληλα, διατηρούνται τα ΕΕΕΕΚ (Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης), τα οποία έχουν σοβαρά προβλήματα και στα ζητήματα της κοινωνικής, ψυχολογικής ένταξης και στοιχειώδους επαγγελματικής αποκατάστασης, αφού ούτε εξοπλισμός (π.χ. εργαστήριο κηπουρικής σε γλάστρες) ούτε προσωπικό (π.χ. μία ψυχολόγο για 50 μαθητές) διαθέτουν, για να στηρίξουν ψυχοδιαφορικά και να προετοιμάσουν τα άτομα αυτά για την κοινωνική και επαγγελματική τους ένταξη. Στο σχέδιο, μάλιστα, δεν αναγνωρίζονται πουθενά επαγγελματικά δικαιώματα για τους αποφοίτους ειδικών σχολείων, παρά μόνο η απασχόληση των αποφοίτων των ΕΕΕΕΚ παραπέμπεται στο ΠΔ 347, απότοκο του νόμου 2009/1992, ένα νόμο του οποίου η υπερδεκαετής εφαρμογή επιβεβαίωσε τον κοινωνικό και εργασιακό αποκλεισμό των αποφοίτων ΑμΕΑ, που συνήθως οδηγούνται στην επαιτεία ή σε επιδόματα άθλιας πρόνοιας για λίγους. Τα ΑμΕΑ πρέπει να διορίζονται με ειδικό και υψηλό ποσοστό στα σχολεία Ειδικής Αγωγής, παρ' όλες τις ανεπάρκειες, που δεν είναι της δικής τους ευθύνης, με ειδική νομοθετική ρύθμιση.

Στην ίδια παράγραφο του ίδιου άρθρου, παραμένουν ανισότιμοι και αδιαβάθμητοι οι τίτλοι των ΕΕΕΕΚ, αφού αυτά δεν εντάσσονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και ταυτόχρονα τα εργασιακά δικαιώματα των αποφοίτων δε διασφαλίζονται (παρ. δ), αλλά θα ορίζονται με προεδρικό διάταγμα.

Το παράδοξο της όλης υπόθεσης είναι ότι, το **άρθρο 5** ορίζει ως ηλικιακά όρια της υποχρεωτικής φοίτησης το 6^ο μέχρι το 16^ο -18ο έτος, στη συνέχεια διευρύνονται τα ηλικιακά όρια από το 8^ο μέχρι το 22^ο (από το 8^ο έως το 15^ο έτος για το δημοτικό, το 18^ο για το γυμνάσιο και το 22^ο για το λύκειο στα αντίστοιχα ειδικά σχολεία), μόνον όμως για τους βαρήκοους και τους κινητικά ανάπηρους. Τους νέους με τις πιο σοβαρές παθήσεις όπως είναι φανερό, τους πετούν στον Καιάδα, αντί η πολιτεία και οι νόμοι της να αντιμετωπίζουν με κατανόηση αυτές τις περιπτώσεις και να δείχνουν μεγαλύτερη συμπαράσταση. Κατά την άποψή μας, θα έπρεπε η διεύρυνση του ορίου φοίτησης και πέρα από τα 22 να καθορίζεται ανάλογα με την πάθηση και για όλα τα ΑμΕΑ.

Κεφ. Δ', άρθρο 15, «Προσωπικό ειδικής αγωγής»

Σε ό,τι αφορά το εκπαιδευτικό προσωπικό παρατηρούμε τα εξής:

Η στελέχωση των ΣΜΕΑ γίνεται με μετάθεση, διορισμό, απόσπαση, αναπλήρωση όταν διαπιστώνονται κενά. Το πολύ σοβαρό ζήτημα είναι ότι θεωρούνται ότι έχουν κριτήρια το-

ποθέτησης σε ΣΜΕΑ όσοι έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια του ΕΠΕΑΕΚ και του ΟΕΠΕΚ ή άλλα 300 ωρών και ετήσιας διάρκειας (παρ. 5). Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί κανείς να ταυτίσει αυτές τις κατά κανόνα πρόχειρες και αποσπασματικές επιμορφώσεις με τις περιπτώσεις των εκπαιδευτικών που είναι κάτοχοι πτυχίου παιδαγωγικού τμήματος ειδικής αγωγής, μεταπτυχιακών σπουδών και διδακτορικού διπλώματος, και όμως εντάσσονται στην ίδια λίστα με όλους τους παραπάνω. Στα σεμινάρια αυτά κατά κανόνα και πλην ελάχιστων εξαιρέσεων δεν γίνεται καμία ουσιαστική επιμόρφωση, αντίθετα παρέχονται περιορισμένες και αποσπασματικές γνώσεις προκειμένου να απορροφηθούν ευρωπαϊκοί πόροι, ενώ ταυτόχρονα προωθούνται οι ευέλικτες εργασιακές σχέσεις και οι πρακτικές του κομματισμού και της ευνοιοκρατίας. Πραγματοποιούνται δε από διάφορους ιδιωτικούς φορείς (ΚΕΚ, ΙΕΚ κ.ά.) αναρμόδιους και άσχετους με το αντικείμενο.

Το **άρθρο 15** αποδεικνύει τον πλήρη κατακερματισμό, την κατηγοριοποίηση και τη γενίκευση της ευέλικτης εργασίας των εκπαιδευτικών και των απασχολούμενων και στην ειδική εκπαίδευση και αγωγή. Έτσι έχουμε:

- Πίνακες επιτυχόντων στον ΑΣΕΠ
- Προσλήψεις αναπληρωτών από δύο (2) πίνακες: (α) με εκπαιδευτικούς ΑμΕΑ που προσλαμβάνονται επί του 30% των προσλήψεων και (β) με εκπαιδευτικούς που έχουν τα τυπικά προσόντα επί του 70%
- Ακολουθούν οι ωρομίσθιοι με πιστοποιήσεις ΕΠΕΑΕΚ & ΟΕΠΕΚ και άλλα σεμινάρια.

Ειδικά για την ειδική αγωγή, όλο το προσωπικό θα πρέπει να τοποθετείται με **μόνιμη σχέση εργασίας και να καταργηθεί ο θεσμός του ωρομισθίου.**

Στο **άρθρο 19, παρ. 7**, αναφέρεται ότι *«ο περιφερειάρχης μπορεί να αναθέτει συμπλήρωση ωραρίου σε ΚΔΑΥ, άλλη σχολική μονάδα και σχολεία γενικής εκπαίδευσης, στο ΕΕΠ (ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό) και στο προσωπικό ημερήσιας φροντίδας»*. Θέση μας είναι ότι για όλα τα παραπάνω πρέπει να αποφασίζουν τα αρμόδια υπηρεσιακά συμβούλια και όχι ο περιφερειάρχης.

Άρθρο 20, «Τα υπηρεσιακά συμβούλια»

Η συνύπαρξη των ΥΣΕΕΠ (Υπηρεσιακών Συμβουλίων Επιλογής Ειδικού Προσωπικού) και ΠΥΣΕΕΠ (Περιφερειακών Υπηρεσιακών Συμβουλίων Επιλογής Ειδικού Προσωπικού) για την επιλογή του ειδικού προσωπικού, του προσωπικού ημερήσιας φροντίδας και των προϊσταμένων των ΚΔΑΥ, αποσκοπεί στην ενίσχυση του κεντρικού κρατικού ελέγχου, των πελατειακών σχέσεων, στη νομιμοποίηση των αυθαιρεσιών της εκάστοτε διοίκησης, με τη μειοψηφική παρουσία των αιρετών εκπροσώπων, αλλά και στη λεγόμενη «αποκέντρωση» (στην ουσία πρόκειται για αποσυγκέντρωση), αφού η συγκρότηση και λειτουργία τους ανατίθεται στο Υπουργείο Εσωτερικών και στα περιφερειακά του όργανα. Για τα διευθυντικά και άλλα στελέχη της ειδικής εκπαίδευσης απαιτούμε να εφαρμοστούν οι προτάσεις της ομοσπονδίας για την επιλογή στελεχών.

Άρθρο 21, «Φορείς μετεκπαίδευσης»

Η ΟΛΜΕ διεκδικεί, γενικότερα, τη θεσμοθέτηση ειδικών μεταπτυχιακών κύκλων επιμόρφωσης σε αντίστοιχες σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και σύνδεσή τους με μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Στο πλαίσιο αυτό θεωρούμε ότι πρέπει να αντιμετωπιστούν και οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών σε θέματα ειδικής αγωγής. Ο θεσμός των διδασκαλείων, που υπάγονται στα τμήματα ΦΠΨ και Κοινωνικών Σπουδών, όπως λειτουργεί σήμερα, αναπαράγει διακρίσεις

ανάμεσα σε διάφορες ομάδες και κατηγορίες εκπαιδευτικού και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού.

Δ. Προτάσεις

- ✓ **Αποκλειστικά δημόσια και δωρεάν Ειδική Αγωγή, ώστε να οδηγηθούμε στην κατάρτιση των κάθε είδους ιδιωτικών μονάδων αγωγής, περίθαλψης και διαμονής και της όποιας απόπειρας ιδιωτικοποίησης των υπάρχουσών κρατικών δομών της. Κατάρτιση των διατάξεων των νόμων 2817/2000 και 3194/2003 που αφορούν την ειδική αγωγή.**
- ✓ **Όλοι οι φορείς και οι μονάδες που προσφέρουν ειδική αγωγή και εκπαίδευση να είναι ενταγμένες στο ΥΠΕΠΘ και όχι σε άλλα Υπουργεία (π.χ. Υγείας, Απασχόλησης κ.α.). Μόνο η πλήρης και δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, μέριμνα και ασφάλιση να αποτελεί αρμοδιότητα του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Επίσης, παροχή (με κάλυψη του συνολικού ποσού) και δια βίου υποστηρικτικού υλικού (όπως ακουστικά, αναπηρικό αμαξίδιο κτλ.). Σήμερα από τα 500.000 άτομα με βαριά αναπηρία μόνο 130.000 παίρνουν ένα προνοιακό επίδομα, το οποίο βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.**
- ✓ **Πλατιά και σε βάθος ενημέρωση των γονιών και της κοινής γνώμης με κρατική ευθύνη, για να είναι σε θέση έγκαιρα να εντοπίζουν και να αποδέχονται το πρόβλημα, απαλλαγμένοι από το όποιο αίσθημα ντροπής και κοινωνικού στιγματισμού. Αντικειμενική καταγραφή των ΑμΕΑ από τη στατιστική υπηρεσία και οργάνωση κεντρικού κρατικού φορέα μελέτης και έρευνας των αναγκών, των ειδικών προβλημάτων, των μεθόδων και μέσων αντιμετώπισης των διάφορων ομάδων ΑμΕΑ.**
- ✓ **Έγκαιρη και έγκυρη διάγνωση και διεπιστημονική αξιολόγηση των προβλημάτων από την προσχολική ηλικία - και πριν απ' αυτήν, όπου απαιτείται (τύφλωση, κώφωση, προβλήματα λόγου κ.λπ.) από επαρκώς στελεχωμένους κρατικούς και μόνο φορείς. Αύξηση του αριθμού των ΚΔΑΥ και αναβάθμισή τους ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και θεσμική ενίσχυση του εκπαιδευτικού τους χαρακτήρα.**
- ✓ **Καθιέρωση ειδικής δημόσιας, δωρεάν και υποχρεωτικής, αντίστοιχης με τη δωδεκάχρονη, εκπαίδευσης δεδομένου ότι η πλειονότητα των ΑμΕΑ είναι σε θέση να την πραγματοποιήσει. Η ειδική εκπαίδευση θα έχει στόχο τη γενική εκπαίδευση και ειδική αγωγή των μαθητών, την καλλιέργεια της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησής τους με την απόκτηση ικανοτήτων για να μπορούν αυτόνομα να διαβιώνουν, την οργάνωση της κοινωνικής τους ζωής μέσα από τη συνεργασία, τη συναναστροφή και την επικοινωνία με τους μαθητές των κοινών σχολείων, έτσι ώστε να συνδιοργανώνουν και να συμμετέχουν από κοινού σε συλλογικές δραστηριότητες (καλλιτεχνικές, αθλητικές, ψυχαγωγικές, κοινωνικές εκδηλώσεις) για να ενισχύεται η αλληλοαποδοχή και να διευρύνεται το πεδίο και η δυνατότητα κοινωνικής αναγνώρισης και εργασιακής αποκατάστασης. Οι λειτουργίες αυτές δεν μπορούν να καλυφθούν από το σημερινό σύστημα εκπαίδευσης, το οποίο δεν διαθέτει ούτε τις κατάλληλες υποδομές και εξοπλισμό (χώρους εκπαίδευσης στην κινητικότητα και τις καθημερινές δεξιότητες, κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους άθλησης, εστιατόρια, αίθουσες εκδηλώσεων, εργαστήρια, ειδικά εποπτικά μέσα), ούτε το απαιτούμενο προσωπικό ούτε το αναγκαίο διευρυμένο ωράριο εργασίας, ούτε καν δωρεάν μέσα μεταφοράς. Γι' αυτό είναι ολέθρια η πολιτική σταδιακής συρρίκνωσης και κατάρτισης των υπάρχοντων Κέντρων Ειδικής Αγωγής κα Αποκατάστασης, που θα μπορούσαν με άλλες προϋποθέσεις να εξυπηρετήσουν στις δεδομένες συνθήκες πολύ περισσότερα άτομα και πολύ καλύτερα.**

- ✓ **Να αξιοποιηθούν όλες οι σύγχρονες Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ)** για την υποστήριξη των ατόμων με Ειδικές Ανάγκες – Αναπηρίες. Εργαστήρια πληροφορικής για εξάσκηση και προεισαγωγή για μια στοιχειώδη επαγγελματική απασχόληση, μελλοντική ειδίκευση. Εξοπλισμός των σχολικών βιβλιοθηκών με συστήματα και υλικά ανάγνωσης και μελέτης κατά περίπτωση.
- ✓ **Έλεγχος της κατ' οίκον διδασκαλίας (ΕΠΗΦ - Επισκέπτες Ημερήσιας Φροντίδας Μαθητών/-τριών)**, η οποία πρέπει να ισχύει αυστηρά και αποκλειστικά για μικρά χρονικά διαστήματα και περιπτώσεις προσωρινής αδυναμίας μετακίνησης προκειμένου να καλύπτει τα κενά φοίτησης, όπως και στα άλλα παιδιά. Ο θεσμός αυτός αποκαλύπτει την έλλειψη δομών κρατικής μέριμνας, εθίζει στην ανάγκη του ιδιαίτερου μαθήματος και για τα ΑμΕΑ, εκμεταλλεύεται την ανασφάλεια και το δράμα των γονιών με όποιο κίνδυνο συναλλαγής, ενώ οδηγεί σε μεγαλύτερο απομονωτισμό. Ταυτόχρονα χρειάζεται ειδική εκπαιδευτική μέριμνα για άτομα με βαριές αναπηρίες ή πολυαναπηρία που δεν έχουν τη δυνατότητα ολοκλήρωσης της βασικής ειδικής εκπαίδευσης, με τη δημιουργία κέντρων αγωγής, εκπαίδευσης και δημιουργικής απασχόλησης και διημέρευσης.
- ✓ **Καθιέρωση Ειδικών Επαγγελματικών Σχολών, σε ειδικότητες κατάλληλες για την κάθε μορφή αναπηρίας.**
- ✓ **Η εκπαίδευση όλων των εκπαιδευτικών που προορίζονται να διδάξουν στις δομές της ειδικής εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια) πρέπει να γίνεται:** α) σε τμήματα των πανεπιστημιακών παιδαγωγικών σχολών Ειδικής Αγωγής, β) σε μεταπτυχιακά τμήματα στην Ειδική Αγωγή στα οποία θα φοιτούν απόφοιτοι Παιδαγωγικών Σχολών, όπου η θεωρητική γνώση θα συνδυάζεται με την πρακτική εξάσκηση στους χώρους των ΣΜΕΑ, έτσι ώστε να πάψει να αναπαράγεται το χάσμα ανάμεσα σε θεωρητικούς και εμπειρικούς διδάσκοντες και γ) **ετήσια επιμόρφωση στην ειδική αγωγή με απαλλαγή από τα διδακτικά καθήκοντα μετά από επιλογή με θεσμοθετημένα αντικειμενικά κριτήρια.** Η δε εκπαίδευση του ειδικού προσωπικού πρέπει να είναι επίσης πανεπιστημιακού επιπέδου. Επίσης, βασική επιμόρφωση σε ζητήματα ειδικής εκπαίδευσης και εκπαιδευτικών αναγκών είναι απαραίτητο να έχουν όλοι οι εκπαιδευτικοί που απασχολούνται στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (πχ δυσλεξία, μαθησιακές δυσκολίες), με έγκαιρο εντοπισμό των ειδικών προβλημάτων.
- ✓ **Η επιμόρφωση να είναι ετήσια περιοδική για όλους τους εργαζόμενους στην Ειδική Αγωγή (εκπαιδευτικούς, ειδικό προσωπικό, προσωπικό φροντίδας, τεχνικό προσωπικό).** Ειδικότερα, το εκπαιδευτικό και ειδικό προσωπικό πρέπει να επιμορφώνεται σε πανεπιστημιακές σχολές.
- ✓ **Ούτε ο ιδρυματισμός ούτε η άμεση ένταξη σε κοινά σχολεία είναι προτάσεις που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα.** Οι μικροί μαθητές, πάλι, των τμημάτων ένταξης αντιμετωπίζουν τραγικές καταστάσεις λόγω των ελλείψεων σε ειδικό διδακτικό προσωπικό, με αποτέλεσμα να μένουν στο περιθώριο, ενώ ακόμη και εκεί που υπάρχει ειδικός δάσκαλος, η συνύπαρξη με τα άλλα παιδιά είναι προβληματική εξαιτίας των ανεπαρκειών και της ελλιπέστατης προετοιμασίας των εκπαιδευτικών θεσμών, και συμβάλλει στη δημιουργία φαινομένων ρατσιστικής συμπεριφοράς και σε ελλειμματική επίδοση.
- ✓ **Οι προτάσεις μας επιδιώκουν την κλιμακωτή ένταξη των ΑμΕΑ στην εκπαίδευση και στην κοινωνία.** Η προσέγγισή μας αυτή δεν έχει καμία σχέση με τον ιδρυματισμό, μεσαιωνικού ή σύγχρονου τύπου. Αντίθετα, επιδίωξή μας είναι με επιστημονικά, ψυχοπαιδαγωγικά και κοινωνικά κριτήρια να καταργηθεί κάθε έννοια ιδρυματισμού, απομόνωσης και κοινωνικού αποκλεισμού στα ειδικά σχολεία ή στις ειδικές τάξεις.

Ε) Ειδικότερες μεταβατικές προτάσεις

- **Να λειτουργήσουν σωστά και με επάρκεια οι τάξεις υποδοχής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με τρόπο που να καλύπτουν όλους τους μαθητές που έχουν ανάγκη.**
- **Να λειτουργούν σε όλα τα σχολεία Τμήματα Ένταξης - Ειδικές Τάξεις αποτελούμενες από δύο ως τέσσερις μαθητές, με εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και υλικό.** Το εξειδικευμένο αναλυτικό πρόγραμμα να συνδέει το υποστηρικτικό πρόγραμμα με το αναλυτικό του σχολείου. Να αυξηθούν οι διδακτικές ώρες, χωρίς διαταραχές στο ωρολόγιο πρόγραμμα, έτσι ώστε να παρέχεται καθημερινή παιδαγωγική και μορφωτική υποστήριξη, ιδιαίτερα στα μαθήματα της γλώσσας και των μαθηματικών.
- **Η αξιολόγηση των παιδιών να γίνεται με ιατροπαιδαγωγική γνωμάτευση (δεν υπάρχει μέχρι τώρα) από αρμόδια διεπιστημονική ομάδα, ώστε υπεύθυνα να γνωρίζουν το παιδί και οι γονείς του αν μετά το Δημοτικό θα φοιτήσει σε δευτεροβάθμιο ειδικό σχολείο ή σε κοινό με παράλληλο δάσκαλο και συνέχιση της φοίτησης σε τμήματα ένταξης.**
- **Να ενισχυθούν τα εξατομικευμένα και τα διαφοροποιημένα εκπαιδευτικά προγράμματα για γνωστική, ψυχολογική υποστήριξη, ενθάρρυνση και ουσιαστική ένταξη στην τάξη.** Επίσης, πρέπει να προωθούνται παράλληλες συλλογικές δραστηριότητες (παιχνίδι, πολιτιστικές, αθλητικές δραστηριότητες) σχεδιασμένες έτσι, ώστε να παρέχουν το αίσθημα της επιτυχίας και της αναγνώρισης.
- **Κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων της ειδικής εκπαίδευσης. Να θεσμοθετηθεί ειδικό και υψηλό ποσοστό στην πρόσληψη των εκπαιδευτικών ΑμΕΑ, με ειδική νομοθετική ρύθμιση.** Να ισοτιμηθούν τα απολυτήρια των ΕΕΕΕΚ με αυτά των ειδικών γυμνασίων. Οι απόφοιτοι μαθητές των ΕΕΕΕΚ να μπορούν να εγγράφονται στα ειδικά σχολεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (πρώην ΤΕΕ α΄ βαθμίδας) για ολοκλήρωση της επαγγελματικής κατάρτισης.
- **Να ιδρυθούν περισσότερα Ειδικά Σχολεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (πρώην ΤΕΕ α΄ βαθμίδας) - μέχρι σήμερα λειτουργούν μόνο 3 στην Αττική (Αγ. Δημήτριος, Κορωπί, Αχαρνές), αφού προηγηθεί χωροταξική έρευνα.**
- **Να υπάρξει ισοβαρής σχέση ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη βαθμίδα ειδικής εκπαίδευσης, και να περιοριστεί στο ελάχιστο η μαθητική διαρροή μετά την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.** Κάθε βαθμίδα πρέπει να στελεχώνεται με εκπαιδευτικούς της δικής της βαθμίδας. Οι διευθυντικές θέσεις να καλύπτονται ανάλογα με τη βαθμίδα.
- **Να υπάρχουν και στα ΕΕΕΕΚ οργανικές θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, όπως στα Ειδικά Σχολεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και τα ειδικά γυμνάσια και λύκεια.**
- **Οι εκπαιδευτικοί που ήδη εργάζονται στην ειδική αγωγή να μην ενταχθούν σε διαδικασίες επιλογής.** Απαραίτητη αλλά και αναγκαία συνθήκη είναι η επιμόρφωσή τους στην Ειδική Αγωγή κατά προτεραιότητα.
- **Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δικαιούται τους δικούς της σχολικούς συμβούλους, που γνωρίζουν τα προβλήματα και τις ιδιαιτερότητες αυτής της εκπαιδευτικής**

βαθμίδας. Οι τωρινοί σχολικοί σύμβουλοι, οι οποίοι τοποθετήθηκαν στη Δευτεροβάθμια Ειδική Αγωγή στο σύνολό τους από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, δεν γνωρίζουν σε επαρκή βαθμό τα ζητήματα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και είναι δύσκολο να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ρόλου τους. Πρέπει να διαμορφωθεί ένα σώμα σχολικών συμβούλων επιστημονικά επαρκώς καταρτισμένο, με πολυετή προϋπηρεσία και βαθιά γνώση των προβλημάτων της Δευτεροβάθμιας Ειδικής Εκπαίδευσης. Προτείνουμε επιλογή 8 σχολικών συμβούλων κατ' αρχάς σε επίπεδο επικράτειας (στις ειδικότητες ΠΕ02, ΠΕ03, ΠΕ04, όπως επίσης και για τους γυμναστές, τους καθηγητές καλλιτεχνικών, πληροφορικής και μουσικής).

- **Να μη συσταθούν Ειδικά ΥΣ,** αλλά το προσωπικό και οι Διευθυντές να υπάγονται στα αντίστοιχα ΠΥΣΠΕ - ΚΥΣΠΕ, ΠΥΣΔΕ - ΚΥΣΔΕ ανά βαθμίδα. Τα όργανα αυτά να διευρυνθούν με εκπροσώπους του ειδικού επιστημονικού προσωπικού.
- **Να μην υπάρχει Διεύθυνση αλλά Τμήμα ειδικής αγωγής,** που θα διαχωρίζεται σε δύο διακριτά και συνεργαζόμενα τμήματα για την πρώτη και τη δεύτερη εκπαιδευτική βαθμίδα.
- **Να δημιουργηθεί αποκλειστικά κρατικός φορέας για πιστοποίηση επάρκειας** στην ελληνική νοηματική γλώσσα και τη γραφή BRAILLE, και να εξαιρεθούν από τις διαδικασίες οι ομοσπονδίες αναπήρων. Στα τυπικά προσόντα αυτών που θα αναλάβουν την μεταγραφή βιβλίων και κειμένων στη γραφή BRAILLE να περιλαμβάνεται και η εκπαιδευτική εμπειρία.
- **Τέλος, το όριο ηλικίας στις εγγραφές σε γυμνάσια και λύκεια να διευρυνθεί πέραν του 18^{ου} ως καταληκτικού ορίου, μέχρι τουλάχιστον του 25^{ου}. Για τις μεγαλύτερες ηλικίες να υπάρχουν ειδικές επαγγελματικές τεχνικές σχολές και κέντρα απασχόλησης με ανάλογα εργαστήρια.**

Στη χώρα μας η ειδική αγωγή και εκπαίδευση πρέπει να βρεθεί στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και των προσπαθειών όλων των φορέων που εμπλέκονται σε αυτό τον ευαίσθητο τομέα. Στόχος είναι η προώθηση των αναγκαίων μέτρων, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Το όραμα της μορφωτικής, εργασιακής και κοινωνικής ένταξης δεν είναι ουτοπία, είναι κυρίως πολιτική απόφαση. Η εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δεν μπορεί να παραμείνει στο περιθώριο και στην απομόνωση, αλλά αποτελεί μέρος του συνόλου της εκπαίδευσης, και γι' αυτό απαιτεί σοβαρές πολιτικές και εκπαιδευτικές αλλαγές. **Ζητούμενο είναι ένα σχολείο για όλους, που θα ανταποκρίνεται στις ατομικές και συλλογικές ανάγκες των μαθητών του, που στο μεγαλύτερο μέρος τους προσδιορίζονται με κοινωνικούς όρους. Ένα σχολείο που θα προωθεί την ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς.**

Ο Πρόεδρος
Γρ. Καλομοίρης
Γρ. Καλομοίρης

Για το Δ.Υ. της ΟΛΜΕ

Ο Γ. Γραμματέας
Κώστας Μπόικος
Κώστας Μπόικος